

Javaslat a
Dohánytermesztés Nagydorogon és a
DOHÁNYBEVÁLTÓ
Tolna Megyei Értéktárba történő felvételéhez

KÉSZÍTETTE:

**Nagydorogi Széchényi Sándor Ált. Iskola
Spártaiak csapata**

Nagydorog, 2021. március 1.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Nagydorogi Széchényi Sándor Ált. Iskola Fehér tigrisek csapata

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Kernerné Kovács Erzsébet

Levelezési cím: 7044 Nagydorog, Klapka u. 6.

Telefonszám: 06 70 418 33 47

E-mail cím: k681216@freemail.hu

Balogh László

Nagydorog, Kossuth u. 67., fsz. 3.

06 30 212 67 91

baloghlaci91@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Dohánytermesztés Nagydorogon

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹

☒ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
amely nemzetiség:²

nem

4. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti értéket tartalmazó települési/tájegységi értéktár megnevezése és a felvétel dátuma:

Nagydorogi Települési Értéktár, 2021.március 8.

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Tolna vármegye gazdasági életében mindig kiemelkedő szerepet töltött be a mezőgazdaság. A jó talajjal és klimatikus adottságokkal rendelkező megyénkben a társadalom első számú megélhetési forrását jelentette a mezőgazdaság. Ez a kép és megállapítás jellemző Nagydorogra is.

Hazánkban a XIX sz.-ban a kiegyezéstől (1867) kezdődően igen jelentős gazdasági és társadalmi fejlődés ment végbe. Ez a fejlődés határozta meg a mezőgazdaságot is. A

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

település környéken a homoktalaj a legjellemzőbb és nagyon jó lehetőséget ad a dohánytermesztésre. A dohánymonopólium bevezetése előtt, illetve után jelentős területen történik a dohány termesztése. A dunaföldvári kerület majd 6000 mázsa dohányterméséből településünkön 5000 mázsa termett. Jó és biztos növénynek számított a dohány ezen a területen. A talaj és az éghajlati adottság kedvező termelési feltételeket biztosított.

A dohánykonjunktúra majd egy évszázadig jelentett komoly termesztési lehetőséget a település gazdái számára.

Igen jelentős beruházás a település életében a dohánybeváltó megépítése. Nagydorog és vidéke homokos talajadottsággal rendelkezik. Kiválóan alkalmas a dohánytermesztésre. A növénytermesztéssel foglalkozó gazdák rájöttek, hogy az ipari növények termesztése lényegesen jövedelmezőbb, mint a szokványos gabonaféléké és kapásnövényeké. A kiváló természeti adottság csak segítette a termelői kedv erősödését. A megyében csak egy településen - Faddon - volt értékesítési és tárolási lehetőség. Az üzem bővítése után is szűknek bizonyult a tárolási kapacitás, felmerült egy új telephely létesítésének a gondolata. Alapvető követelmény volt, hogy a telepet vasút mentén kell kialakítani és az üzem létesítésére szolgáló földterületet ingyen kell a helyi előjáráságtól megszerezni. Nagydorog e két kritériumnak megfelelt. Az előjáróság döntött, hogy a 6 kat. holdnyi területet ingyen rendelkezésre bocsátja a vasút mentén, s 1927 elején megkezdik a terület feltöltését. Ez év nyarán elkészült a telepre a vasúti leágazás, illetve megkezdődött az épületek alapozása.

Iparvágány létesítéséről határozat szól. /1. sz. melléklet/

1928 végére elkészült a központi épület és 3 db dohányraktár. /2.sz. melléklet/ , mely a dohánybeváltó tetőszerkezetének építését mutatja be.

Az 1929-es évben már itt történik a dohány átvétele és a fermentálás. A fermentálás fél éven keresztül 50-60 embernek adott munkát, maga az üzem 20 ember foglalkoztatását biztosította. 1932-33-ban építik fel a 4. dohányraktárt és mélyfuratú közkút is átadásra került.

A II. világháború végéig folyamatos munka volt az üzemben, 1945-ben orosz katonákat szállásoltak be a raktárakba. Téli idő lévén minden irat a kályhákba került, s a katonák melegedését szolgálta.

A háromszintes főépület megőrizte eredeti tömegét és homlokzati megjelenését. /3. sz. melléklet/

A dohányt a többi mezőgazdasági termékhez hasonlóan termesztik. A magokat a rovarok támadásának megelőzése érdekében hideg- vagy melegágyba vetik, /4.sz. melléklet/ majd a palántákat kiültetik a földekre. A dohány egynyári növény, melyet általában géppel vagy kézzel takarítanak be. A leszüretelt levél még korántsem kész kereskedelmi alapanyag, sőt innentől indulnak az igazán fontos és összetett folyamatok, hogy a legtokéletesebb íz- és illatanyagok kialakuljanak.

A zöld leveleket letörik és felfűzik. /5. sz melléklet/ Az itt látható képen a dohányfűzéshez használt eszközöket láthatjuk! Majd a helyes dohányfűzést és a dohányzsineg rögzítését a /6. sz. melléklet /így kerülnek a szárítópajtákba. /7. sz. melléklet/

A szárítás történhet természetes vagy mesterséges úton is, lényege, hogy közben a dohány

vegyi alkotórészei bomlásnak indulnak és a bomlás során különböző kémiai anyagok keletkeznek. Az átalakulási folyamat attól függ, hogy gyorsan, lassan, magas vagy alacsony hőmérsékleten történik-e a szárítás. Továbbá függ a levegő páratartalmától is, mert a dohány erősen nedvszívó növény.

Szárítás után a fermentálás következik, amely az élvezhető íz- és illatanyagok kialakulása szempontjából fontos művelet. A fermentálás igen kényes munka, kivitelezése nagy szakértelmet kíván. Lényege, hogy a már megszáritott dohányleveleket asztagokba rakják. Ilyenkor a dohány melegszik, súlya csökken, baktériumok és enzimek okozta elváltozások mennek végbe, ami által nikotintartalma csökken, viszont aromát adó illóolajok keletkeznek benne. Nagyrészt az illóolajok mennyisége és minősége adja a dohány értékét. Ezek után kerül a gyárakba, ahol aztán egyedi kezelés után szivar, cigaretta, vagy fogyasztási dohány készül belőle.

A **/8. sz. mellékleteken/** egy eredeti szárított dohánylevelet és egy dohányipari gyűjtőzacskót láthatunk. A **/9.sz. mellékletben /**egy eredeti dohányfelvásárlási szerződést és egy felvásárlási jegyet mutatunk be gyűjtésünkből.

6. Indoklás a megyei értéktárba történő felvétel mellett:

Településünkön 1970-es évek végéig meghatározó szerepet töltött be a dohánytermesztés, melynek emlékére 2009-ben fából készült emlékművet állítottak településünk lakói.

/10. sz. melléklet/

Úgy gondoljuk, ez az épület is jól példázza, hogy Nagydorog értékekben gazdag település.

Remekül szemlélteti nekünk, gyerekeknek, hogy elődeink mi mindennel foglalkoztak megélhetésük biztosításához.

A régi időket eleveníti meg számunkra a dohánybevaltó, hiszen felmenőink visszaemlékezéséből sokat hallottunk arról, hogy munkalehetőség szempontjából hajdan Nagydorogon is számos lehetőség volt.

A helyi tévé által készített felvétel a következő linken található:
<https://www.youtube.com/watch?v=qb7wQJPpqUE&t=29s>

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

-<https://hu.wikipedia.org/wiki/Doh%C3%A1ny>

-Dobri István: A mi településünk Nagydorog

-<https://dohanymuzeum.hu/nagydorog-dohanybevalto>

-<https://dohanymuzeum.hu/dohany>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:
<https://www.youtube.com/watch?v=qb7wQJPpqUE&t=29s>

III. MELLÉKLETEK

1. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Az igénybevétel megengedését kimondó határozatnak, illetőleg a kapcsolatosan tárgyalt szerződésnek az igénybevétel helyének közötti eszlvények szerinti körülírásán, a kikötött feltételeken és az igénybevétel módjának ismertetésén kívül az átalakított közútszakasznak és az azon készített létesítménynek jövőben leendő fenntartására és az iparvasút megszűnése esetén az eredeti állapot visszaállítására vonatkozó kikötéseket is tartalmaznia kell.

A jegyzőkönyv végén, az államvasútak képviselői által előterjesztett azon kívánáságot, hogy a dohánybeváltó hivatal telepén és Nagydorog állomás szolgálati helyiségében telefon berendezés létesítessék, mint indokolatlant, teljesítendőnek nem találtam.

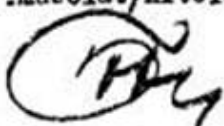
Bármelyik vonalvezetéssel is fog azonban a szabványos iparvágány megépülni, tartozik az igazgatóság a választott vonalvezetést ide bejelenteni.

Miről az igazgatóságot tudomásul és miheztartás végett értesitem.

Budapest, 1927. évi július hó 8.-án.

A hiv.másolat/hitelőül:

A miniszter rendeletéből:

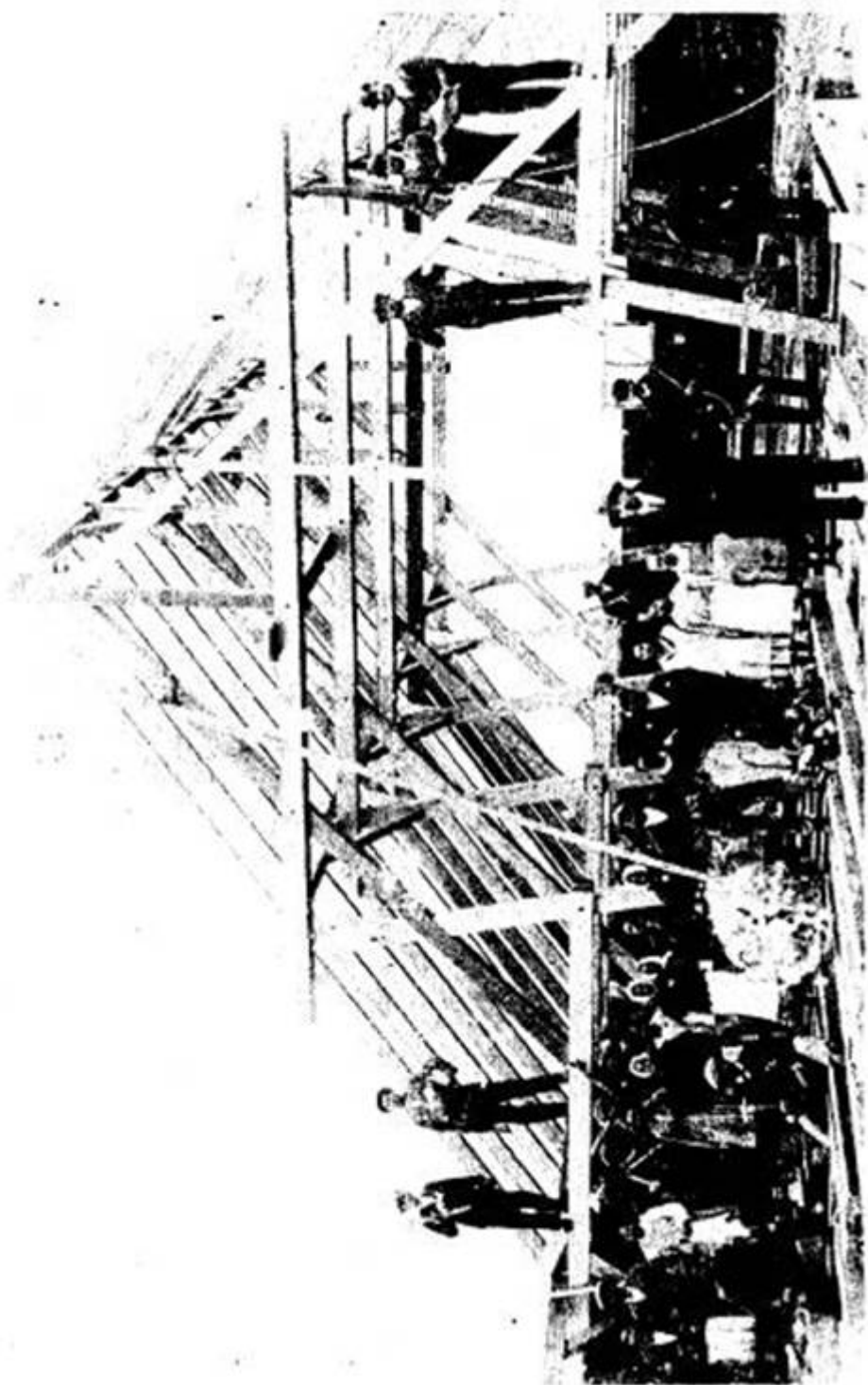

Tormay S.k.

min. s. hiv. főigazgató.

miniszteri tanácsos.

1.sz. melléklet

/2. sz. melléklet/

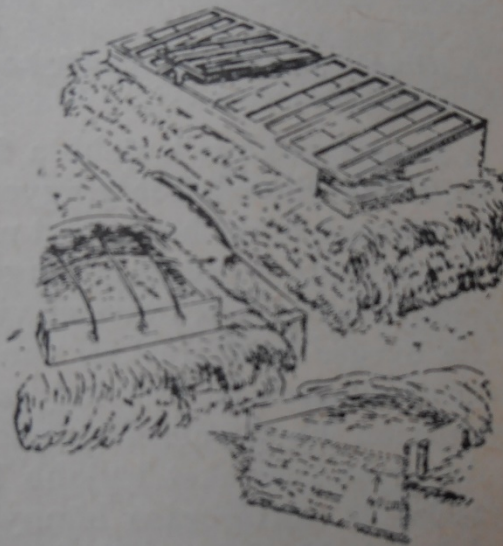

/3.sz. melléklet/

a süllyesztetteknel 50 cm magas trágyaágyat készí-
tet és elterítjük a melegágyi földet.

II. Az alsó földből és a magházföldből.

g legyen. Legjobb
származó és a ta-
j. Komposzt nem
ehető táplálóanya-
gyökérzetét nem
. Az alsó földet
egetni. Helytelen
kupacok helyén a
vastagabb lesz,
gágyi föld felme-
ánták gondozása.
repföld, lombföld
már az előző év
és forgassuk át,
gény a komposzt-
tört mészkőport

142. ábra

Üveges és molinós melegágy

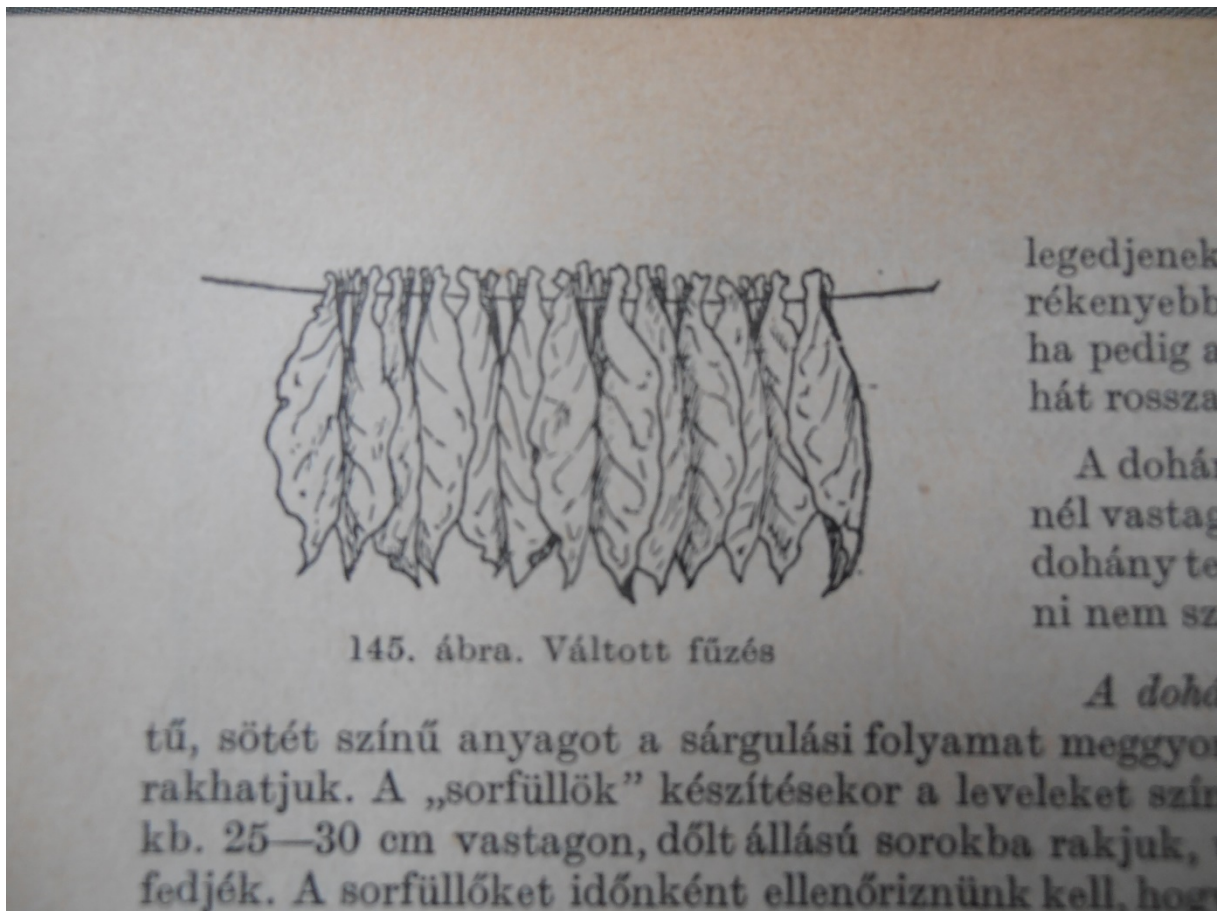
ségekkel, m
öntözzük. M
ban tárolva
a vetés utá
gón állott
locsolót ha
mennyiség
hogy túlön
vízzel telít
esnek a gy

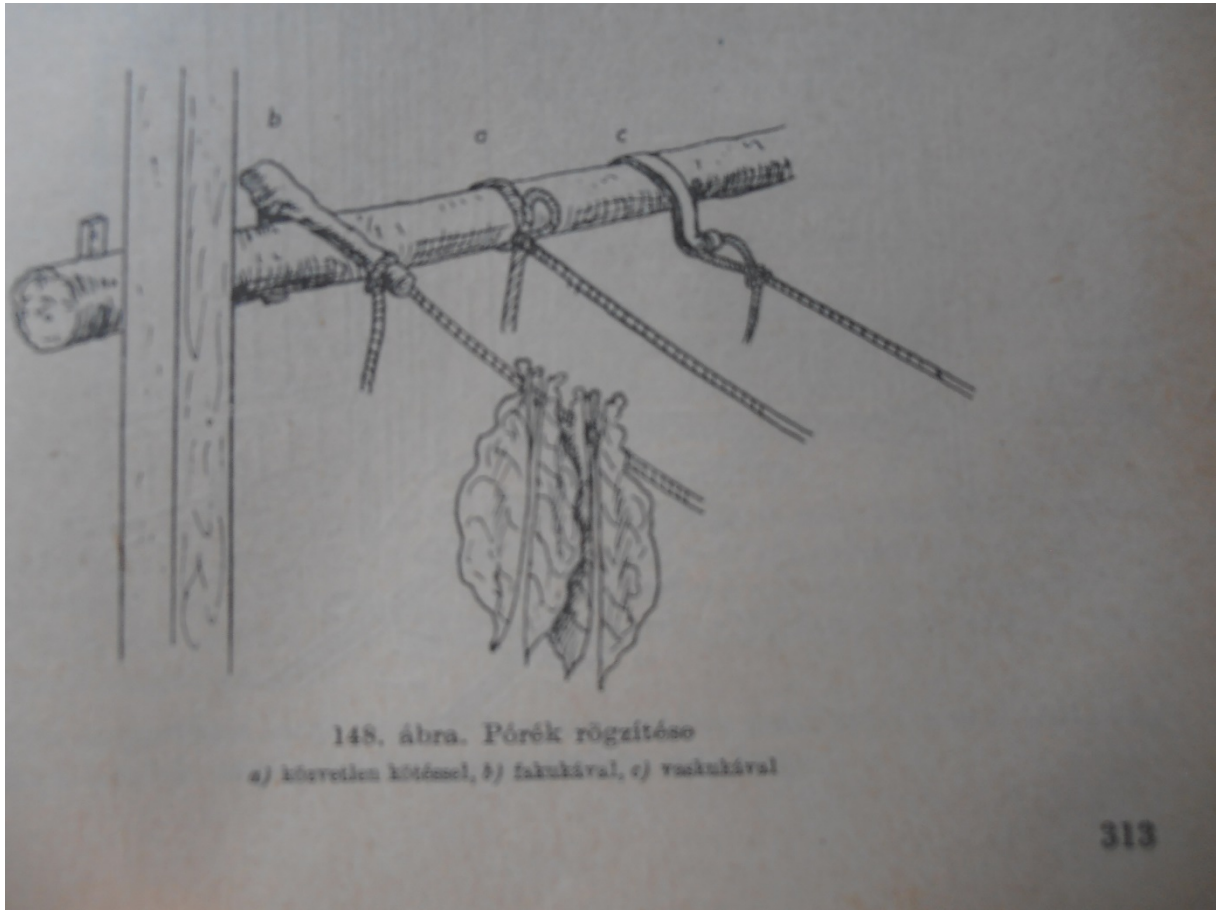
Szellőztet
lyozhatjuk
kevés leve
ták fejlődé
Később m
az ágyat e
A gyoma

/4.sz.melléklet/

/5.sz.melléklet/

/6. sz. melléklet/

/7.sz. melléklet/

/8. sz mellékletek/

/10. sz. melléklet/

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
- Települési Értéktár Bizottság ajánlólevele
 - Polgármesteri ajánlólevél
 - Települési Értéktár Bizottság határozata

Dr. Say István Úr!
Tolna Megyei Önkormányzat
Tolna Megyei Értéktár Bizottság
Szekszárd
Szent I. tér 11-13.
7100

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

Tisztelt Say István Úr!

Tolna vármegye gazdasági életében mindig kiemelkedő szerepet töltött be a mezőgazdaság. A jó talajjal és klimatikus adottságokkal rendelkező megyénkben a társadalom első számú megélhetési forrását jelentette a mezőgazdaság. Ez a kép és megállapítás jellemző Nagydorogra is.

Már a jobbágyfelszabadítás előtti évtizedekben az ország különböző részein közel másfélszáz település határában folyt nagyobb méretű dohánytermesztés. Már ebben az időben kezdenek kirajzolódni a dohánytermelő tájkörzetek körvonalai, Tolna megyében Fadd és Nagydorog környéke.

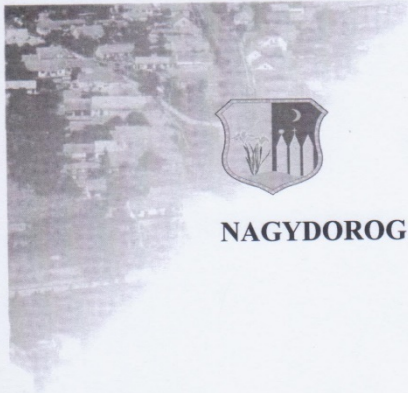
Településünkön 1970-es évek végéig meghatározó szerepet töltött be a dohánytermesztés, melynek emlékére 2009-ben fából készült emlékművet is állítottak településünk lakói, hiszen Nagydorogi emberek nagy részének biztosította a megélhetését!

A Nagydorogi Dohánybeváltó épülete a mai napig településünk egyik büszkesége. Tolna megyében egyedüli volt, ebben az épületben történő dohány felvásárlása és értékesítése.

A készített anyag alapján tisztelettel ajánlom a Nagydorogi Dohánybeváltó és Dohánytermesztés felvételét a Tolna Megyei Értéktárba!

Nagydorog, 2021. 03. 08.

Hahn Róbert
É.B.Tag

NAGYDOROG

*Nagydorog Nagyközség
Önkormányzata
7044 Nagydorog Kossuth L. u. 81.
Tel.: 75/ 532- 019, Fax: 332-047
e-mail: titkarsag@nagydorogonk.axelero.net*

Dr. Say István Úr

Tárgy: Támogatói nyilatkozat

**Tolna Megyei Önkormányzat
Tolna Megyei Értéktár Bizottság
7100 Szekszárd
Szent István tér 11-13.**

Tisztelt Dr. Say István Úr !

Tolna vármegye gazdasági életében mindig kiemelkedő szerepet töltött be a mezőgazdaság. A jó talajjal és klimatikus adottságokkal rendelkező megyénkben a társadalom első számú megélhetési forrását jelentette a mezőgazdaság. Ez a kép és megállapítás jellemző Nagydorogra is.

Településünkön 1970-es évek végéig meghatározó szerepet töltött be a dohánytermesztés, melynek emlékére 2009-ben fából készült emlékművet is állítottak településünk lakói, hiszen Nagydorogi emberek nagy részének biztosította a megélhetését!

A Nagydorogi Dohánybeváltó épülete a mai napig településünk egyik büszkesége. Tolna megyében egyedüli volt, ebben az épületben történő dohány felvásárlása és értékesítése.

A készített anyag alapján tisztelettel ajánlom a Nagydorogi Dohánybeváltó és Dohánytermesztés felvételét a Tolna Megyei Értéktárba.

Nagydorog, 2021. március 08.

Borbélyné Tóttösi Ágnes
**Borbélyné Tóttösi Ágnes
polgármester**

„17./2021.03.08. É. B. határozat”

Balogh László
7044 Nagydorog
Kossuth u. 67.

Tárgy: „Dohánytermesztés Nagydorogon és a Dohánybeváltó „felvétele a Nagydorogi Helyi Értéktárba

Tisztelt Balogh László Úr!

Örömmel tájékoztatom, hogy a Nagydorogi Értéktár Bizottsághoz érkezett javaslatában foglaltak alapján a „Dohánytermesztés Nagydorogon és a Dohánybeváltó ” címmel beadott anyag felvételt nyert a helyi értéktárba.

Nagydorog, 2021.március 8.

Kernerné K. Erzsébet

Tisztelettel: Kernerné Kovács Erzsébet

Nagydorogi É. B. Elnöke

3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Iskolánk tanulói saját készítésű fotókat is használtak a készített anyag színesebbé tételéhez.

Köszönjük Jaksa János Bácsi, a Helyi Értéktár Bizottság tagja segítségét, aki az anyaggyűjtésben segítette munkánkat.

A régebbi fotókhoz a

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Nagydorog/pages/015_az_ipar_17_2.htm, illetve a Nagydorog Értékleltár /2017/ fényképeit használtuk fel.

4.A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról.

5.A nemzeti érték felvételéről a 4. pontban megjelölt értéktárba felvevő döntés másolata: